

ПОЧУТТЯ КОГЕРЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК УМОВА СТІЙКОСТІ ДО ВИКЛИКІВ ВІЙНИ

УДК 159.922.62-044.372

Прядкін Кирило Георгійович,
студент спеціальності 053 Психологія
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Анотація. У статті подане авторське уточнене визначення поняття почуття когерентності та обґрунтовується його структурна модель розвитку у дорослої особистості.

Ключові слова: почуття когерентності особистості, концепція салютогенезу, модель почуття когерентності дорослої особистості.

Актуальність дослідження. Концепція салютогенезу набуває активного вивчення науковців у зв'язку зі збільшенням уваги до ресурсів збереження, профілактики та відновлення психологічного здоров'я населення України. Актуальність проблеми дослідження розвитку почуття когерентності дорослої особистості обумовлена викликами військового часу щодо розвитку стійкості особистості до тривалих та виснажливих хронічних стресів. Водночас аналіз періодичних видань вітчизняної літератури свідчить, що в Україні зустрічаються поодинокі публікації щодо вивчення концепції салютогенезу та конструкту почуття когерентності.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблема почуття когерентності особистості обґрунтована у межах концепції салютогенезу А. Антоновські та його послідовників, ключові фактори когерентності розкриті у теорія особистісного життєконструювання Т.М. Титаренко; теорії життєстійкості С. Мадді; теорії самодетермінації особистості Е. Десі і Р. Райана.

Мета наукової статті полягає в обґрунтуванні теоретичної моделі почуття когерентності дорослої особистості.

Завдання статті полягає в уточненні почуття когерентності дорослої особистості та чинників, які обумовлюють його розвиток.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження застосовуються такі **методи дослідження**: аналіз та узагальнення наукової літератури, класифікація, моделювання.

Виклад основного матеріалу. У концепції салютогенезу А. Антоновського (1979, 1987) виокремлюються фундаментальні конструкти для опору ризикам психологічному здоров'ю, а саме генералізований ресурс опору (Generalized resistance resources) та почуття когерентності (Sense of Coherence). Дослівний переклад «Sense of Coherence» на українську мову набуває такі значення: «sense of» означає – почуття, відчуття; а «coherence» – 1) зв'язок, зчеплення; 2) зв'язність, послідовність, 3) когерентність. Сам термін «когерентність» походить із фізичної науки та розкривається як здатність до інтерференції, яку виявляють за певних умов хвилі, зокрема світлові; «когерентний» – взаємопов'язаний. Найбільш коректним вживанням перекладу «Sense of Coherence» – вважаємо «почуття когерентності».

Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє означити почуття когерентності як диспозицію інтенційності, що виражається у можливості та способі надання упорядкованості, керованості і сенсовості подіям життя, які обумовлюють асиміляцію досвіду опанування ситуаціями у життєву компетентність особистості. Під життєвою компетентністю розуміємо системну властивість особистості, що проявляється в здатності зберігати та оптимально відтворювати, успішно діяти, вирішувати проблемні ситуації та розвивати власну спроможність ефективно реагувати у відповідь на виклики життя. На підставі теоретичного аналізу проблеми дослідження нами створена Модель розвитку почуття когерентності дорослої особистості Рис. 1.1.

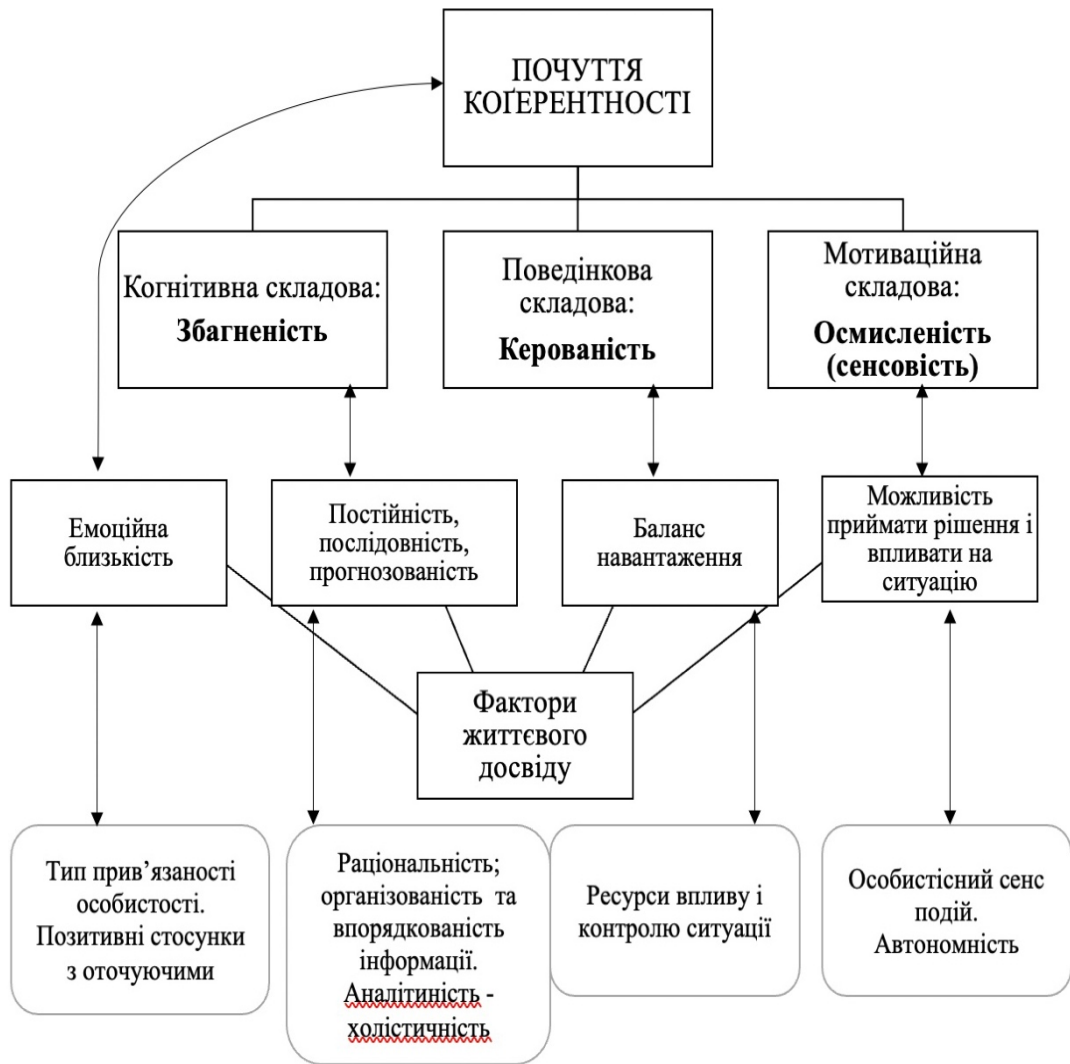

Рис. 1.1 Модель розвитку почуття когерентності дорослої особистості

За А. Антоновським почуття когерентності є стрижневою диспозицією життєвих орієнтацій, яка структурно містить когнітивний, поведінковий та мотиваційний аспекти, а саме збагненість, керованість та осмисленість (сенсовість).

Факторами життєвого досвіду, які обумовлюють розвиток когнітивного компоненту почуття когерентності – збагненості – є постійність, послідовність і прогнозованість подій життєвого досвіду суб'єкта.

Баланс навантаження сприяє формуванню готовності керувати подіями, відповідно до поточних завдань, сміливість, активність та ефективність вирішення проблемних ситуацій. В розвитку мотиваційного компоненту - осмисленості (сенсовості) ключове значення відіграє досвід можливості приймати рішення та обирати спосіб впливу на ситуацію. Генеральним фактором життєвого досвіду у розвитку почуття когерентності науковці визнають - емоційну близькість.

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми дозволяє означити почуття когерентності як диспозицію інтенційності дорослої особистості, що виражається у можливості та способі надання упорядкованості, керованості і сенсовості подіям життя, які обумовлюють асиміляцію досвіду опанування ситуаціями у життєву компетентність особистості. Складовими почуття когерентності є когнітивний, поведінковий та мотиваційний аспекти, а саме збагненість, керованість та осмисленість (сенсовість).

Перспективи дослідження полягатимуть у визначенні соціально-психологічні умови розвитку почуття когерентності дорослої особистості.

Список використаної літератури

1. Antonovsky, A. (1979). Health, stress and coping. San Francisco, CA: Jossey-Bass. [англійською мовою].
2. Antonovsky, A. (1987). Unraveling the mystery of health – How people manage stress and stay well. San Francisco, CA: Jossey-Bass. [англійською мовою].
3. *Титаренко, Т. М. (2009). Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : [навч. посіб.].* Марич, Київ, 76 с. [українською мовою].
4. Томчук, М.І., Яцюк, М.В. (2013). Розвиток автономності особистості в юнацькому віці у системі сімейних взаємостосунків : Монографія, Вінниця: ВОППОП, 240 с. [українською мовою].